

14 NÜERLERDE DÜŞMANLIK VE ŞİDDET

1. Antropolojinin gücü ve zafiyeti: Antropologlar ekseriya tek bir anahtar vak'ının (kavramın) etkisi altında kalırlar.

a. Zafiyet, örnek vak'ının yeterli olmayışından kaynaklanır. Olayın tipik ya da ne kadar tipik (yaygın) olduğunu bilmek mümkün değildir.

b. Güç ise, ciddi bir analiz, pek çok sorunu açıklayabilir

2. Daha önce söylendiği gibi, E.E. Evans-Pritchard'ın (EP) etnografyası problemlidir.

a. **Zande (?)** bilişi: Ya da yerlilerin zihniyeti sorunu

i. EP Nüerlerin akıllı olduğunu savundu

ii. Fakat akıl yeteneği kültüre bağımlıydı

3. Nüerlerin politik yapısı anarşik (düzensiz) görünüyordu

a. Ortalıkta şefler (Bey'ler) ve karar vericiler görünmüyordu

b. Çok saldırgan ve savaşçı bir topluluk

c. EP, yine de bu toplumda düzen var, sistem anarşik değil, diyordu

4. EP'nin eleştirilere yanıtı: '*savaşta düzen*' olduğu yolundadır

a. Grupların yerleşme hiyerarşisi: Aşiretten yerel birimlere doğrudur

b. İtaat ve sadakat hiçbirinde mutlak değil, görelidir

c. Babasoyunda yerleşiklik hiyerarşisi vardır

i. Klanlar alt klanlara, büyük soylar küçüklere bölünür

d. Göreceli sadakat: erkek kardeşler, yakın ve uzak kuzenler arasındadır

i. Bu tür sadakatler kabile ve aşiret bağlarıyla özdeş değildir

ii. Bunlar birbirine dolanınca (işler karışınca) ötekiler devreye girer

5. EP, bu eylemlerde dereceler bulunduğuna dikkat etti; Hutchison ise:

i. Şiddetin derecelerini şöyle sıralıyordu:

1. Yakın halkla çatışırken mızrak yerine sopa (cop)

2. Nüer olmayanlarla çatışmalarda cinsel tecavüz ve soygun

3. Çok nadiren *Dinka* (bir Sudan kabilesi geleneği, Çn.)
- ii. Çatışmaları çözümlenmeye hazır olma dereceleri

6. Böylece, düşmanlıkta barış olduğu, arandığı görülür

a. Şiddet kalıcı ve toptan değildir

b. Sınırlar ve denetlemeler vardır.

i. Sınırları belirleyen değişkenler:

1. Çevre

a. Mauss, *Inuit* ya da Eskimolarda mevsime bağlı değişmelerden söz emiştii, bunlar EP'yi etkilemiş olabilir

i. Yılın belli dönemlerinde insanlar daha geniş gruplar halinde toplanabilir. Sosyal ilişkilerin sıklaşıp yoğunlaşması ve dini törenler gibi.

2. EP, Nüerlerde mevsimlere bağlı yağışlı ve kurak dönemlerde değişmeler gözlemledi

a. Yağışlı dönemlerde küçük adacıklarda toplarırlar

= b Kuru dönemlerde ise hayvanlarla birlikte dağılırlar

7. Böylece, öldürmeyi önleyen ya da sınırlayan araç ve gereçler vardır; özellikle de çatışma aynı veya komşu yerleşmede çıkmış ise

a. Dökülen kanın bedeli

b. Karşılık ödeme (ödeşme)

i. Avrupa tarihinde Britanya, Fransa ve Almanya gibi Keltik ülkelerde de yaygındı

ii. Uygulama (Almanca-Çn.) '*Wergeld*' olarak biliniyor

1. Tam ölüm bedeli olmayabilir. Birisi çıkıp intikam alabilir

2. Fakat bedel ödeme tümüyle boşuna veya rastgele de değildir

c. Arbulucular

i. Leopard derisi şefleri arbulucu olabiliyor

ii. Kendi toplumumuzda da benzer uygulama örnekleri görülür

1. Grev çağrısı yapıldığında Başkanlık emriyle, daha sık olarak, yasal ve hukuki arbulucularla pazarlık edilerek anlaşmazlığa çözüm aranır

- iii. Leopard şeflerinin törensel (ritüelik) yaptırım yetkileri var
- d. İnançlar da düşmanlıkların giderilmesinde arabulucu olabilir
 - i. Ölüm olayında bir tür kirlenme vardır
 - ii. Hutchison, ölüm olayına karışanların birlikte yemek yiyemediği töresine yer veriyor.
 - iii. Öldüren kişi kirlilikten asla kaçamaz, suçunu itiraf eder.
 - iv. Bu tutum, işlenen suç ve çatışmayı çözmeyi gerektirir
- e. EP sözünü etmiyor ama, nefse hakimiyet öldürmeyi önleyebilir
 - i. Sonny Barger cezaevleri üzerinde yazmıştı
 - 1. Kabalık /şiddet sonuçları öğrenildiğinde nezaket görülür
 - ii. Nüer halkı alınganlık ve saldırganlığını kontrol altında tutar.
Ancak topluluk kendine karşı saldırganlığı bağışlamadığı gibi bireyler de hoş görmezler.

9. EP kararlı bir süreklilği ve düzeni vurgularken, Hutchison çok daha karmaşık ve akışkan/değişken (dinamik) bir hayat tablosu çizer

- a. EP bir düzensizlik olduğunu görmüş
- b. Ancak karmaşada düzen bulunacağını söylemiştir

10. Şiddet ve Savaş Sorunu: Basit ve "ilkel" toplumlardaki savaş çılgınlığını anlamamızı anahtar olarak görülmüştür

- a. Anlamak güçtür ama ölçütler önemlidir?
 - i. Ne kadar şiddet?
 - ii. Ne kadar ölü veya kayıp?
 - iii. Ne kadar sıklıkla savaş?
- b. Bunla önemli sorulardır. Çünkü yanıtları insan doğasını açıklayabilir
 - i. Eğer küçük ve geleneksel toplumlar daha barışçı ise belki de savaş ve öldürme o kadar da kökleşmiş olmayabilir
 - 1. Bu sonuç doğru ise ve çağdaş medeniyetin sorunları çözümlenebilir, savaş belki sınırlanabilir / denetlenebilir.
 - ii. Eğer Nüerler ve ötekiler sürekli olarak birbirini öldürüyorsa o zaman savaş kaçınılmazdır; onu sınırlayıp denetlemeyi ancak umabiliriz
- c. Savaşı incelemek (anlamak) zor işidir

- i. EP, giçirdikleri yapısal değişimlerden hemen sonra ve kendi gelişinden önce, Nüerlerin savaşı olduğu kanısına vardı.
 - 1. Makineli tüfek ve bombalarla uslandırılmışlardı
 - 2. Şimdi acaba daha mı az ya da daha mı çok öldürüyorlardı?
 - a. Belki çok daha az değil yahut değişimler toplumu karıştırmıştı ve EP ontalamadan fazla ölüm görüyordu
- d. Bu konularda tarafsız kalmak da zordu
 - i. İnsanın doğası üzerindeki anlaşmazlıklar, gözleme dayalı verilerin doğru yorumunu güçleştiriyordu
 - ii. Daha önce işaret edildięi gibi,
 - 1. Hobbes, ilkellerin, vahşi, iğrenç ve eksik oluşunu söylerdi
 - 2. Rousseau ise, insanların iyi, toplumların kusurlu oluşunu
- e. Sorun, insan doğasının ne kadarının önceden programlandığıdır ya da bizler şiddete ne kadar şartlanlandık, ne kadar kötüyüz?
- f. Savaş etütleri, bütün bu türden varsayımlarımızı tüm insanlığa aktarır
 - i. *Yanomami*, (Japonca) “*atalarmız*”
 - ii. Atalar neden ötekilerden daha iyi temsil etsin ki insanlığı?
- g. Kuralların daima istisnaları vardır-olacaktır
 - i. Şempanzeler ve kurtlar örnek gösterildi “*Kurt Gibi Uluma*”,(film mi?-Çn)
 - 1. Akıllı uslu hayvanlar olarak görüldüler
 - 2. Fakat bizleri hayal kırıklığına uğrattılar
 - 3. Erkek yunuslar, domuzlar gibi dişilerin peşinden koşarlar

11. Savaş etütlerinde insanlık için çözüm yok ama “Biz ve Onlar” ikilemi var

- i. Sömürgeci yayılma bir şiddet olayıdır. Onu nasıl yorumluyoruz?
 - a. Amerika yerlileri vahşi, kafatası avcıları ve kirli ya da kendilerini saldırıya karşı savunun soylu iyi huylu ve munis insanlar mıydı ?
 - 1. İddiaya göre deri yüzmeyi beyazlardan öğrendiler (yanlış)
 - 2. Çok hassas bir konu
 - a. “*Siyah giysi*” adlı filmi çok sevimlidir ama şiddet içerir
 - 3. Iroquois Müzesi. Savaşçı olmakla ünlü Iroquisler öteki toplulukları denetim altına aldı. Müze ise onları sakin ve ‘bir

tokat atsanız öteki yanağını çevinen” barış seven, iyi huylu insanlar olarak tanıtır,

b. Prof Howe’un konuya, soruna kişisel yaklaşımı

i. Tören tutkunu topluluk, sıraya girip ateş eder ve kaçar

1. Nüerler ve Iroquisler kişisel gösteriş meraklısıdır

a. Bir davranış biçimi olarak, toprak kazanmak amacıyla olsa bile

b. Tümüyle kendinden geçmez, savaşları barışla biter

c. Gerçekten şiddete başvurmayanlar çok çok az

ii. Daima, sömürücülerin kışkırttığı bir kavga, çatışma ve kişisel şiddet vardır

1. Iroquois’ler ve Nüerler kim daha önce silaha sarılacak diye yarışılar

2. Kürk ticareti de rekabete yol açar

3. Salgın hastalıklar büyük nüfus kaybına yol açar, uyarlamada sıkıntı çekerler

12. ŞİDDET, YEGANE SİYASAL SORUN DEĞİLDİR:

13. Nüerlerin yeniden ortaya çıktığı 1940 yılında, ilk ve gerçek bir antropoloji kitabı yayımlandı: EP ve Meyers Fortes’in *Afrika Siyasal Sistemleri*

a. Bu kitap eski görüşlere karşı çıkararak, antropolojik açıdan, Afrika’da yerel siyasetin gündemini belirledi.

i. 19.yya ait görüşler, Livingston, Stanley, Richard Burton ve Spete gibi öncülerden geliyordu:

ii. Devletsiz olmaları dışında, tipik Afrika yönetimlerini, vahşi ve despot krallıklar olarak gördüler

iii. Onların verdiği bilgilere dayanarak, Afrika’nın geçmişinde 19.yy’da büyük krallıklar olduğunu öğrendik

h. EP ve MF bu yanılığın düzeltmemize yardımcı oldular

i. Afrika krallıklarını dengeleyen karşı güçler, muhalefet vardı

1. Yürütmeyi durdurup denetleyen bir yargı gücü değil ama muhalifler arasında başkaldıran ve savaşan güçler...

2. Kralı kontrol eden gerçek güçler

14. Düzeltilecek başka bir yanlış

a. Uzun zamandır süregelen başka bir varsayım vardır: Siyasetin merkezileşmesi nüfus yoğunluğuna bağlıdır

i. Fikir, 18th yüzyıla kadar uzanır fakat 19th yüzyılda ünlü Comte ve daha başkaları da vardır

ii. 20. yüzyıl başında Durkheim ve Mauss

1. *Toplumda İşbölümü* eserinde Durkheim, denetimin nüfus yoğunluğunun bir fonksiyonu olduğunu söylüyordu

iii. Durkheim ve Mauss, 20. yüzyılın evrimcileri arasında idi

1. "*Hediye*" eserinde Mauss, toplumun en erken dönemden modern karmaşıklığına kadar gelişmesini özetlemişti

2. Sosyal evrim 19. yüzyıl antropolojisinin temel kavramlarından biriydi

a. Çağdaş "ilkeller" in, beşeri evrimin farklı evrelerini temsil ettiği sanılıyordu

iv. Özellikle ırkçılığa ve önyargılara dayandığı gerekçesiyle, Boas evrim fikrine karşı çıkıyordu

b. EP, aynı ölçüde politik olmasa da, evrime karşı çıkanlar arasında idi

i. *Afrika 'da Politik Sistemler* eserinin girişinde, nüfus yoğunluğu ile siyasi merkezileşme arasında bir ilişki olmadığını söylüyordu

ii. Aynı cildin bölümlerinde incelenen toplumlara baktı:

1. Başkansız toplumlarda nüfus yoğunluğu merkezi devletlerden sanki daha yüksekti

2. Bu bakış, evrim kuramını yıkmakla kalmıyor, kuramı başaşağı çeviriyordu:

a. Devletler	Yoğunluk (Mil ²)
i. Zulu	3.5 kişi
ii. Ngwato	2.5
iii. Bemba	3.75

b. Başkansız (topluluklar)

i. Nüer	7
ii. Tallensi	171
iii. Logoli	391

c. Evrim kuram ve kuramcılarını perişan eden bu sonuç tam bir yanılısamaydı. Stevenson adlı araştırmacı verileri yeniden inceledi:

i. Sorun, nüfus tahminlerinden kaynaklanıyordu

1. "Fatih" geliyor çevresine (karşıl原因 topluluğa) şöyle bir bakıyor ve şu kadar bin kişi diye kafadan atıyordu
2. Gösteri yapan kalabalıkların büyüklüğünü tahmin etmek zordur. Örnek. ABD'de *Red Sox* yandaşlarının büyüklüğü

ii. Sayımın ne zaman yapıldığı sorundur

1. Örnek: Balıkçılardan hemen sonra gelen göçmenler çiçek hastalığından tükenen bir nüfusla karşılaştılar. Yöreyi boşalmış buldular, ancak bu tipik bir durum değildir.

iii. Sistem, incelendiği zamana göre de değişim gösterebilir

1. Amerika'nın Güney bölgelerini keşfe çıkan De Soto, merkezi beylikler belki devletçikler görmüş; ardında çiçek hastalığı borakmıştı. Gerçek göçmenler geldiğinde nüfus büyük ölçüde kırılmış ve çoğu beylikler yıkılmıştı.

d. Örgütlenmeler tarihi değişim süreci içinde incelenmeli

i. Bir topluluk, kırallık yıkıldığı ya da kırallık aşırı hızla büyüdüğü, genişlediği için başıboş (yönetimsiz) görünebilir

ii. Şimdi Afrika'ya dönüp EP'nin sayısal verilerini yeniden düzenlersek:

<i>Topluluk</i>	<i>Nüfus (Yoğunluğu)</i>	<i>Siyasal Örgütlenme</i>
1. Nüer	7	Başıboş (Başsız)
2. Ngwato	15-20	Beylik
3. Zulu	20	Küçük devlet
4. Bemba	15-20	Küçük devlet
5. Logoli	50-70	Devlet olma sınırında

iii. Nüfus büyüklüğü tek faktör olmadığı için siyasal örgütlenmede kusursuz bir ilişki bulunamaz

1. Fakat sayılar ve veriler şimdi belki biraz daha anlamlıdır

2. Eğer Beysiz toplulukların iki ucunda yer alan toplayıcıları da dikkate alırsak, verileri daha anlamlı hale gelir:

a. Besin toplayıcılar	Nüfus Yoğunluğu
i. Buşmenler	0.25
ii. Pigmeler	0.66
b. Büyük devletler	
i. Hausa-Fulanı	100
ii. Ruanda-Buruni	187
ii. Bunyoro	766

e. Eğer, karşılaştırma yoluyla nedensel sonuçlara varmak istiyorsak bu işimizi ciddi yapmalı, örneklerimizi doru seçip ve verilerimizi kontrol etmeliyiz

f. EP bu işi her zaman gereği gibi yapamadı. Büyük bir etnografyacıydı fakat sayısal karşılaştırmalarda zayıf kalmıştı.